

Assignatura: ANTROPOLOGIA DEL RITUAL I DE LES REPRESENTACIONS
SIMBÒLIQUES

Codi: 28686

Professora: Virginia Fons

Cicle: Segon

Semestre: Segon

Núm Crèdits: 7'5

Típus: TR

Horari de classe:

Gr.2	DI-Dc	18.00-19.30
TI 2	Dc	19.30-20.30
DT 2	Dc	15.30-16.30

Despatx: B9-141

Telèfon: 93 581 34 58

E-mail: Virginia.Fons@uab.es

CONTINGUTS

Després d'unes consideracions introductòries sobre la religió i uns aclariments previs sobre qüestions de terminologia, imprescindibles per a la comprensió de l'enfocament històric de la disciplina, el temari tractarà breument la teoria del símbol i el seu ús per l'antropologia, entrarà en les teories sobre el mite i se centrarà en el ritual. En aquest punt el curs entrarà tant en l'anàlisi de rituals tradicionals com els més contemporanis, tot dedicant un tema sencer als rituals de pas. Dedicarem la darrera part del curs al dinamisme del símbol i el ritual, on tractarem el debat entorn al concepte de l'eficàcia simbòlica, la representació del poder i el poder de la representació.

OBJECTIUS

En acabar el curs l'estudiant ha de conèixer les teories clàssiques sobre la religió, el símbol, el mite i el ritual, i ser capaç de descriure i d'analitzar un ritu en les seves característiques essencials i les seves representacions simbòliques.

TEMARI

Bloc temàtic I: La religió

Tema 1: L'antropologia social i l'estudi de la religió. Les teories clàssiques sobre religió.

Tema 2: Discussió de conceptes clau: naturalesa/cultura, natural/sobrenatural, visible/invisible, sagrat/profà.

Tema 3: Intent de definició del fenomen religiós i de la religió. El sincretisme.

Bloc temàtic II: El símbol

Tema 4: Teoria del símbol. El pensament simbòlic. Símbol, estructura i formes de classificació.

Tema 5: L'anàlisi simbòlic.

Bloc temàtic III: El mite i altres discursos (llegendes, contes i altres formes de comunicació simbòlica)

Tema 6: Teoria del mite i altres discursos.

Tema 7: L'anàlisi estructural dels mites.

Tema 8: Anàlisi de llegendes, contes, i altres formes de comunicació simbòlica

Bloc temàtic IV: El ritual

Tema 9: L'estudi antropològic del ritual (aproximacions teòriques)

Tema 10: Definició del ritual. Simbolisme ritual, procés ritual i drames rituals

Tema 11: La ritualitat en les societats tradicionals i contemporànies. Símbols, rituals i història. Exemples d'eficàcia simbòlica. La bruixeria i els rituals medicinals. La representació del poder i el poder de la representació.

AVALUACIÓ

L'avaluació consistirà en tres parts:

- Examen (40% de la nota) que es realitzarà a mitjans del quadrimestre (finals del mes d'abril) i on els alumnes hauran de respondre a algunes qüestions substancials de l'assignatura tractades a les classes teòriques (com, per exemple, definicions de conceptes claus i aportacions teòriques).
- Treball col·lectiu d'unes 15 pàgs. (40% de la nota) sobre l'anàlisi d'un ritual segons les pautes donades a classe. Els alumnes que constitueixen un grup (màxim de 5 persones) poden escollir qualsevol ritual que hagin pogut observar en directe. Com a alternativa, l'alumne pot fer aquest treball individualment i/o pot escollir qualsevol ritual (recordat, visionat o descrit). A final de curs (mes de maig), es dedicaran unes classes a l'exposició pública del rituals analitzats pels estudiants, fet que contribuirà a millorar la seva qualificació final de l'assignatura
- Comentari de 3 articles (10% de la nota) a exposar i analitzar a les tutories integrades (a lliurar el mateix dia d'assistència a la tutòria integrada).
- Es valorarà l'assistència a les classes teòriques i les tutories integrades (10% de la nota).

En primera convocatòria (segons data oficial 16/VI/2006 a les 18h), tindrà lloc un examen més complet per a qui no s'hagi pogut presentar a la prova escrita de finals del mes d'abril. El treball col·lectiu es podrà presentar durant la primera quinzena del mes de juny.

En segona convocatòria (segons data oficial 07/IX/2006 a les 17h), tindrà lloc un examen i també podrà lliurar-se el treball col·lectiu.

TUTORIA INTEGRADA (TI)

Les Tutories Integrades (TI) estan encaminades a comprendre el contingut del ritual i la seva anàlisi. Es realitzaran en grups de treball reduïts. En el marc de les TI, es constituïran grups de discussió amb un nombre reduït d'alumnes. La distribució en grups es farà el primer dia de classe.

Cadascun dels grups farà 2 TI:

- Durant el mes de març, una pràctica, que consistirà en visionar i aprendre a analitzar un ritual.
- Durant el mes d'abril, un comentari i discussió d'algunes lectures obligatòries del dossier de relevància teòrica, que ajudin a entendre els continguts claus exposats a classe.

DOCÈNCIA TUTORITZADA

La Docència Tutoritzada (DT) està encaminada en la resolució individualitzada dels problemes que plantegi el contingut del curs i les lectures obligatòries, i en aprofundir en la comprensió d'un dels temes per realitzar el treball individual. Cada alumne, haurà de passar pel despatx, al menys una vegada, per plantejar el tema del seu treball i aprofundir en la seva comprensió.

BIBLIOGRAFIA

Durant el curs es distribuirà una bibliografia recomanada per temes.

Obres generals

- Cantón Delgado, Manuela 2001 *La razón hechizada. Teorías antropológicas de la religión*, Barcelona: Ariel.
- Díaz Cruz, Rodrigo 1998 *Archipiélago de rituales. Teorías antropológicas del ritual*, Barcelona: Anthropos.
- Duch, Lluís 1997 *Antropología de la religión*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Izard, Michel y Pierre Smith (eds) 1989 (1979) *La función simbólica*, Madrid: Júcar.
- Meslin, Michel 1978 *Aproximación a una ciencia de las religiones*, Madrid: Ediciones Cristiandad.
- Morris, Brian 1995 (1987) *Introducción al estudio antropológico de la religión*. Barcelona: Paidós.
- Rubio Hernández, Rogelio 1988 *Antropología: Religión, Mito y Ritual*, Madrid: UNED.
- Waal Malefijt, Annemarie de, 1975 *Introducción a la antropología religiosa*, Estella: Ed. Verbo Divino.

Monografies recomanades

- Griaule, Marcel 1987 (1948) *Dios de agua*, Barcelona: Alta Fulla.
- Leenhardt, Maurice 1995 [1941-42 y 1952] *La persona a les societats primitives*, Barcelona: Icaria.

Lectures obligatòries del dossier

Bloc temàtic 1: La religió

- Evans-Pritchard EE (1991 [1965]) "Las teorías psicológicas" y "las teorías sociológicas", a *Las teorías de la religión primitiva*. Madrid: S. XXI, pp. 41-82 i 83-128.
- Durkheim, Émile 1987 (1912) "Definición del fenómeno religioso i de la religión", a *Les formes elementals de la vida religiosa*, Barcelona: Edicions 62, pp.47-69.
- Godelier M. (2000 [1972]). "Lo visible y lo invisible en los baruya de Nueva Guinea" y "Hacia una teoría marxista de los hechos religiosos". En: *Economía, fetichismo y religión en las sociedades primitivas*. Madrid: S.XXI. p. 346-354 y 355-365.
- Hérítier F. (1966) "Esterilidad, aridez, sequedad. Algunas invariantes del pensamiento simbólico", a *Masculino/Femenino. El pensamiento de la diferencia*. Barcelona: Ariel. Pp. 85-125.
- Lupo, Alessandro 1996 "Síntesis controvertidas. Consideraciones en torno a los límites del concepto de sincretismo", *Revista de Antropología Social*, nº5, pp.11-37.

Bloc temàtic 2: El símbol

- Douglas, Mary 1991 (1966) "La profanación secular" i "Magia y milagro" a *Pureza y peligro. Un análisis de los conceptos de contaminación y tabú*, Madrid: Siglo XXI, pp.27-41 i 61-79.

- Durkheim, Émile y Marcel Mauss 1969 (1903) "De quelques formes primitives de classification. Contribution à l'étude des représentations collectives" a Marcel Mauss *Essais de sociologie*, París: Éditions de Minuit, pp.162-230. (Hi ha traducció al castellà. cf també la compilació Émile Durkheim 1996 *Clasificaciones primitivas (y otros ensayos de antropología positiva)*, Barcelona: Ariel, pp. 23-103).
- Turner, Victor 1980 (1967) "Símbolos en el ritual Ndembu" i "La clasificación de colores en el ritual Ndembu: un problema de clasificación primitiva", a *La selva de los símbolos. Aspectos del ritual Ndembu*, Madrid: Siglo XXI. Pp. 21-52 i 65-102.

Bloc temàtic 3: El mite

- Bidou P. (1989 [1979] "A propósito del incesto y de la muerte. Un mito de los indios tatuyo del noroeste de la Amazonia" a Izard M. I Smith P. (eds.) *La función simbólica*. Madrid: Ediciones Júcar. Pp. 113-145.
- Héritier, Françoise 1996 (1996) "Fecundidad y esterilidad. En el corazón del tejido ideológico" en *Masculino / Femenino. El pensamiento de la diferencia*, Barcelona: Ariel.
- Lévi-Strauss, Claude 1971 (1962) "La ciencia del concreto", a *El pensamiento salvatge*, Barcelona: Edicions 62, pp. 19-50.

Bloc temàtic 4: El ritual

- Turner, Victor 1988 (1969) "Niveles de clasificación de un ritual de vida y muerte" i "Liminalidad y *communitas*" a *El proceso ritual*, Madrid : Taurus, pp.13-53 i 101-136.
- Lévi-Strauss, Claude 1974 (1958) "La eficacia simbólica", a *Anthropología Estructural*, Barcelona: Paidós. Pp. 211-227.
- Geertz, Clifford 1987 (1973) "Ritual y cambio social: un ejemplo javanés", *La interpretación de las culturas*, Barcelona: Gedisa.